List 15. **NOVICE** Tečaj XXI.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 3 gld. 60 kr., za pol leta 1 gld. 80 kr., za četrt leta 90 kr. pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gld. 20 kr., za pol leta 2 gld. 20 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. nov. den.

V Ljubljani v sredo 15. aprila 1863.

Gospodarske stvari.

Goveja kuga na Kranjskem.

Česar smo se zmiraj bali, se je pripetilo zdaj. V Seli blizo Semiča v metliškem okraji na Dolenskem je 7. dan t. m. poginila dve leti stara telica za pravo govejo kugo; bolnega vola v ravno tistem hlevu je komisija pobiti dala, zraven še drugo zdravo kravo in drugega zdravega vola ravno tistega gospodarja, da bi se tako mahoma kuga zatrla. Vse drugo, kar zapoved o goveji kugi ukazuje, se je brž brž storilo, cela vas zaprla, in več drugega.

Kuga se je zanesla iz Hrvaškega, — odkod prav, in kdaj, se pri tej priči še ni moglo zvediti.*) To pa je gotovo, da čeravno je bila meja med kranjsko in hrvaško deželo še vseskozi zaprta, da je neki kmet v Žunicah v črnomeljskem kantonu skrivé na kakem neznanem mestu čez kordón iz Hrvaškega pripeljane (kontrebantirane) vole dobil. Ko je bil 24. dne preteklega mesca sejm v Metliki le za domačo živino, sta ta dva vola iz Žunic tudi na sejm prignana bila; kupil ju je gori omenjeni kmet iz Sela; drugi dan je zapazil, da je eden bolan; v strahu, da utegne kužna bolezen biti, ju žene čez Preloko in skoz Kolpo v Žuniče nazaj; ker ju ondi ne spečá, mu zbolí domá eno njegove domače živine (gori omenjena telica) tako, da prva pogine, hrvaški vol pa je bil še tudi hudo bolán, ko je komisija tjè prišla, ki je po postavi, kakor smo gori rekli, vso živino poklati in zakopati dala.

Velika sreča bi bila, ako ni bolni vol zatrosil te bolezni tudi v Žunicah, ker se še ne vé, kako dolgo je brezvestni gospodar tega vola že imel, — ako bi ne bil zatrosil bolezni v Preloki, kjer je tudi bil in pa tudi v Seli, kjer ga je komisija zaklati dala. Se vé, da vse te vasi zadeva ostra zapoved, da se zaprejo. Al ker je bil vol v Metliki na sejmu, čeravno gospodar, ki ga je kupil, ni nič bolnega na njem vidil in čutil, je vendar le mogoče, da je kakošno drugo živinče še okužil. Zato naj vsi tisti gospodarji, ki so kakošno govedo na tem sejmu kupili, jo v hlevu zaprto in od druge svoje živine ločeno imajo, sicer pa svoji gosposki brž naznanit grejo, da tako živino imajo, če tudi je zdrava, sicer jih po postavi zadene ojstra kazen.

Kdor je nečimern v vseh teh krajih, kjer sta ona hrvaška vola bila, je kriv vse nesreče, ktera utegne priti čez-nj, čez njegove sosede in čez deželo.

V lanskih „Novicah“ že v listu od 19. novembra in 10. decembra smo obširno govorili o tej grozni morivki, ktera se le po nalezbi od živine do živine razširja; kužnina pa tičí v blatu, scavnici, slinah, in vsakem drugem iztoku, se drží kože, rogov, parkljev in tako dalje. Izprva je bolezen podobna vsaki drugi vročinski, — kadar pa začne **od spred**: z očí, nosa in gobca teči žlem, in ko je živina prve dní zapečena bila, se **odzadej** odpre driska, zraven pa še poredkoma pokašluje, — potem pa je kuga gotova, ki ne umori živine hitro, ampak čez 5, 7, 14 dni ali še pozneje.

Zdravila ni nobenega zoper to morivko, — tudi ne pomaga najbolja klaja, in nobena stvar ne.

Edino je, da se taka živina tako zaprè kakor stekel pes, da ne pride do nobene druge živine kakoršne koli tudi psov in mačke ne, — da človek, ki je bil ali je pri taki živini, ne pride z nobeno drugo živino pa tudi z nobenim drugim človekom v dotiko, ki lahko po svoji obleki zanese to kužnino.

Vsak gospodar, ki ima še zdravo živino, naj se ogiba kakor steklega psa take živine, pa tudi ljudí iz take hiše itd. Če je vsak za-se in za svojo živino najojstrejši policaj, tedaj le se more ta grozna bolezen zatreti, da se ne širi dalje.

Zato je treba, da se prav natanko in zvesto spolnuje vse, kar gosposka ukaže, in da vsak tudi na svojega soseda pazi, ali spolnuje tudi on vse. Bog obvari, iz kakega kužnega kraja kako živino kam prodati; to je toliko, kot strup širiti po svetu. Bog obvari, kako bolno živinče zamolčati!

Res! sila sila težavno je vse to; al tù ni nobene druge pomoči. Tù je pač resnica, kar pregovor pravi: „Pomagaj si sam, pa ti bo pomagal Bog!“

Zato čujte gospodarji! V veliki nevarnosti ste in vsa dežela z Vami. Sl. deželna vlada je zaukazala, kar je na vse straní potrebno.

*) Ravnokar nam piše častiti dopisnik, da neki Vlah Marijnidolec je zanesel to bolezen. Vred.

O čbelarstvu našem.

Iz Vodic 5. aprila. — Da naša prošnja za varstvo čbelarstva v deželnem zboru 16. dne u. m. ni bila uslišana, smo brali, toda le na kratko razloženo v slovenskih naših časnikih, in pri tej priliki smo prav živo pogrešali slovenskih štenografičnih zapisnikov, da bi brali vse, kar se je za našo reč govorilo in proti nji. Res prečuden je bil oni sklep od 28. januarja, da razgovori deželnega zbora imajo izhajati le v nemškem jeziku, ker gotovo za več kot 300.000 naših ljudí, ki nemškega celó ne umejo, s klobukom tujega jezika pokrito ostane, kar ravno nje zadeva!! Nadjamo se, da ta sklep je obveljal le za ta zbor, in da se bo že v prihodnjem zboru dalo vsakemu svoje. Naš narod ni več tako zaspan, da bi ne želel zvediti, kaj se za-nj dela v deželnem zboru. — Da pa spet pridemo do tega

kar je poglavitni namen teh vrstic, namreč na prošnjo našo zastran čbelarstva, rečemo očitno, da tudi mi nismo zoper svobodo čbelarstva, sicer bi bili v svoji prošnji do deželnega odbora od 20. oktobra 1862 mogli zahtevati, da noben tuj čbelar ne sme pripeljavati svojih rejenk na naše polje. Al tega nismo, temuč prosili smo pomoči zoper nam silno škodljivo preobilnost in netečnost. Naj nam g. Dežman imenuje le en sam oddelek prostega obrtnijstva, s kterim bi se v postavno vredjeni državi smelo ravnati brez ozira na lastninstvo! In samo toliko smo prosili, da bi se našemu lastninstvu škodljiva sila odvrnila. Ako pa v naši vlogi predloženi obsežek postave koroške, podeljene vsled dvornega ukaza od 30. junija 1796, ni bil komu po volji, naj bi bil nasvetoval postavo drugo, modrejšo, da bi še gotovše pravi namen dosegla. Da pa je take postave sploh silno treba, dokazuje praktična c. kr. kmetijska družba, dokazujejo pritožbe toliko djanskih čbelarjev, kteri v sostavi svoje prošnje niso s svojimi jeziki po vetru mahali, da bi bili namreč o kaki reči lagali. Zmiraj lože je resničnost naših pritožb dopričati, kakor nasprotnikom našim le dokazati toliko, da je naša prošnja bila prenapeta. Naj pride le na naše mesto, da se sam prepriča, kdor ne verjame, da le pravično reč zahtevamo. Nabrali smo v naglosti za svojo prošnjo res le 38 podpisov bližnjih čbelarjev. Ako to ni zadosti, jih naberemo še trikrat ali še večkrat po 38 samo na Gorenskem, in potem gremo jih še na Dolensko iskat, ker vemo, da se bodo vsi domači čbelarji posestniki radi podpisali, kteri ne iščejo v čbeloreji nobene netečne dobičkarije in so toraj gotovša podpora nje prihodnje povzdige, kakor tolika manjšina čbelarskih „špekulantov“, kteri dostikrat vse svoje premoženje v čbele vtaknejo in s srečo vred bogate, z nesrečo pa beračijo. Ravno tolika manjšina nam nasproti so vsi, kteri, za lastno čbelorejo pretožljivi, tuje rejenke v svoje nezmerne čbelnjake sprejemajo. Koliki so ti čbelnjaki tù in tam, naj pové tudi g. Golob, od kterega smo pričakovali, da se bo za našo prošnjo potegnil, ker on sam najbolje vé, koliko tujih čbel se navleče v našo okolico; saj on sam ima za čez 200 tujih panjev pripravljen čbelnjak, pa še povsod drugod jih je dosti. Naše lastne skušnje nas tedaj prepričujejo, da stara postava za koroško deželo ni bila prazna domišlija, zato smo se je radostni poprijeli, pa žalibog! da ni obveljala.

Čbelarji vodiški.

Naznanilo kmetijskim gospodarjem.

Geisovi magnetični brusi se zopet v pisarnici kmetijske družbe v Ljubljani dobivajo po ceni, ki je bila že večkrat na znanje dana.

Domače stvari.

Nekoliko besed gledé šempetrsko-reške ceste.

(Konec.)

Povsod je znano, koliko siromaštvo tare uboge Istrane zbog suše in vednih slabih letin; al Istrane vse pomiluje, davke imajo manje, od živeža, ki si ga iz Trsta vozijo, ni jim treba plačevati visoke izvožnine ali cola, njim dojde pomoč, kakor se večkrat po Novinah bere, zdaj od te zdaj od une strani, al tužnemu Pivčanu, kterega zadevajo neprestano ravno tolike ali še veče nadloge kot Istrana, se dosihmal ne naklanja tako usmiljenje. Deželni zbor je dokazal, da mora plačevati od svojega kamenja v primeri ravno toliko, ko Gorenec od svojega rodovitnega, mastnega polja in več kot Štajarec od prekrasne zemlje svoje. Le s cesto in gozdarijo so se tamošnji ljudje pri življenji ohranili in si toliko pomagali, da jim ni še vse prek prodano bilo. Unstran hriba raste ob bregovih vode Reke trta in lepo žlahno sadje, iz kterega vzame vsak le kolikaj marljiv kmet „puno novac“; vse drugače pa je na Pivki. Ne tajim, da ne bi bilo v tem oziru veliko bolje, kakor je sedaj, ako bi se Pivčani sploh, in ne samo tù pa tam kdo, bolj pridno sadjoreje poprijeli; al tako ni in ne bode nikdar, kot je unstran hriba, ker je brkinska zemlja za sadjorejo sto in stokrat bolja od pivške. Tudi sviloreja je že marsikakega gospodarja unstran hriba obogatila. Lansko leto so se bili tudi Pivčani, od prečastnega gospoda in vrlega rodoljuba A. Mlakarja spodbadani, prav živo sviloreje poprijeli. Ostarele, nerodovitne češplje so iz svojih vrtov ruvali, in lepe, mlade murve, ki so jim iz Furlanije dohajale, na njihovo mesto zasajevali. Ko je pravi čas nastopil, so začeli svilorejo v Božjem imenu, in ker jim je domačega perja manjkalo, jim je železnocestni hlapon dragoceno murbino perje iz ravne Furlanije donašal. Ko niso bili sami tega dela še vajeni, so se dali od Furlanov podučiti, ki so v teh rečeh jako zvedeni. Po njihovem nasvetu so tudi odre za sviloprejke in drugo, kar je bilo treba, napravili. Veliko veselje je bilo viditi, kako lepo so se črviči ponašali. Že so Pivčani v duhu vidili svojo doslej tako golo, revno in pusto dolino vso bogato in z murbami lepo obraščeno ali žalibože! sreča jim ni bila ugodna. Črviči so začeli vsem skoraj na enkrat bolehati in poginili so večidel vsi, potem ko so vsakega, ki se je ž njimi pečal, za enih 100 do 200 stotinjakov objedli. Mogoče je, da ne bode vsako leto tako nesrečno kot lansko in da bode sviloreja, ako ne prej, saj potle lepo napredovala in ljudem dobičke dajala, ko bodo domače murbe odrastle in toliko perja dajale, da ne bo sile več nezdravega perja iz Furlanije si naročevati; al nesreča lanska je vse oplašila in pokazala, da na svilorejo se ni kam zanašati. Pivčanu ne ostane toraj nič drugega, ko cesta in gojzdarija. Al tudi z gojzdarijo ni nič, ker grajščina jim ne daja več kupčijskega lesa po nizki ceni kakor nekdaj, marveč celó hoče, da bi še vsako polence za domačo potrebo od nje kupovati morali in sicer po taki ceni, kakor bo nji drago. Zavoljo tega se morajo zdaj z grajščino tožiti. Ni sicer verjetno, al vendar mogoče je, da bi svoje stare pravice do gozda in do lesa, kolikor ga za domače potrebe potrebujejo, zgubili, in če jim bi zraven tega zdaj še cesto vzeli, kako bi potem ubožci visoke davke plačevali, ako ne bi mogli še sami sebe nikakor preživeti. Prava istina je, ktero mi mora vsakdo potrditi, komur so oni kraji znani, da Pivčan brez kakega posebnega zaslužka, s tem, kar si domá pridela, živeti ne more, zakaj, ako ni kake posebno dobre letine, mu zadostuje to, kar si na svoji pičli zemlji z velikim trudom med kamenjem pridela, h večemu za pol leta sebe in svoje preživiti; prav dobre letine na Pivki ni bilo, odkar je začel krompir gnjiti. Zato gré že zdaj hiša za hišo na boben; vzame naj se jim še cesta in dala bi se sto in sto družinam beraška palica v roke.

Al rekel bo kdo: kadar se v sedanjih časih ceste delajo, se ne gleda toliko na vasi in ljudi, ampak gleda se največ na to, kako da bi se ceste lepo, ravno, po bližnjem potu in z manjšimi stroški napraviti dale. Jaz pa pravim: to ni tako. Še železne ceste se držé, če je le mogoče, onih krajev, ki imajo več prebivavcov; navadne poštne in kupčijske ceste se pa morajo velikih vasí in ljudnatih krajev še veliko bolj držati, sicer niso kar bi imele biti. Zato, mislimo, bi se ne smela Pivčanom cesta odvzeti, če se ravno ne bi mogla na njihovi strani tako lepo, ravno, tako cenó in po bližnjem potu kot unstran hriba narediti; toliko manj jim se smé

odvzeti, ker se dá ravno po tej strani prav lepo po trdnih, stanovitnih tleh izpeljati in to po najbližjem potu in z veliko manjšimi stroški kot tam. Da se dá iz Šempetra do Šembij skoz in skoz ravna cesta narediti, tega, mislim, nihče tajiti ne more. Res, da je soteska pri Šembijah nekoliko viša od Šempetra; al pozabiti ne smemo, da kolikor so Šembije više od Šempetra, ravno toliko ali morda še bolj je voda Reka pod Šempetrom nižja od Bistrice. Iz šembijskega vrha se lahko naredí cesta doli v ključe ali pa naj se okoli po žlebu polagoma doli spušča. Ta ovinek bi ne bil sicer majhen, vendar celó neznaten v primeri z onim, ki bi ga cesta po brkinski zemlji iz Šempetra izpeljana naredila. In delanje ceste po pivški zemlji bo gotovo malo truda in stroškov prizadjalo; tù ne bo treba velikih mostov, ne zidov, ker tù ni nič posebnih žlebov in jarkov, na mnogih mestih ne bo treba ko tisto mrvo zemlje, kar je je, odkopati, kamenje, kar ga bodo na potu našli, potolči in poravnati in cesta bo gotova, trdna in stanovitna do sodnega dneva.

Vse drugači je pa unstran hriba in tam za cesto ne govorí drugo, ko to, da bi šla potem, ko bi iz šempetrskega vrha v globoko reško dolinico dospela po večidel ravnem in precej prijetnem kraji naprej do Bistrice; al naredila bi velik ovinek, šla bi skoraj skoz in skoz po samoti in po zemlji, ki je za delanje ceste zavoljo mehkih, greznih tal, zavoljo pomanjkanja belega kamna, ki bi se moral od daleč dovažati, zavoljo vednih jarkov in žlebov in zavoljo vode, ki bi jo od zgorej in spodej nadlegovala, tako neugodna, da bi izdelanje in vzdržanje ceste v dobrem stanu najmanj petkrat več stroškov prizadjalo, kot poprava sedanje ceste. Zato ni čuda, da so zemljomerci, ki so pred nekoliko leti železnico iz Šempetra proti Reki merili, uno stran popolnoma ovrgli in le pivško stran za napravo železne ceste pripravno spoznali. Možje, ki so nekdaj kot železnocestni zemljomerci Planino, Razdrto in Senožeče vnemar pustili, niso gotovo tega storili zagorski in knežki fari za ljubav, ampak le zato, ker je ta stran v resnici edino pripravna za izdelanje železnice, koliko bolj še le za napravo navadne, kupčijske in poštne ceste.

Iz vseh teh vzrokov se nadjamo, da bode naše deželno namestništvo prošnjo gornjih Pivčanov za obdržanje in popravljanje sedanje ceste uslišalo; pa tudi upamo trdno, da bo slavna c. kr. deželna vlada načelu varčnosti, ki se sedaj povsod tako visoko povzdiguje, tudi tukaj zvesta ostala, da toraj se ne bo po nepotrebnem denar trosil in ljudem siromaštvo množilo, ki je, kakor je grof Anton Auersperg v deželnem zboru odkritosrčno rekel, že toliko, da se komaj prenaša.

Natoroznanske stvari.

Nekaj o luni.

Spisal Ogrinc Viljem.

(Dalje.)

IV. Fizična (naravna) podoba lune; — lunina površina.

Luna nima ne vodá ne zraka; tudi ni podobe, da bi v luni bilo morje. Hugenius.

§. 21. Ker je luna zemlji tako blizo, gledé drugih svetov, nas gotovo mika, jo poznati natanko, kolikor je le mogoče.

Že prosto in dobro človeško okó vidi nekaj na luni, kar se ne nahaja ne na solncu (ali le malokdaj), ne na drugih svetih; to so tamni (sivi) kraji med svitlimi. Ti tamni kraji so bili ljudém že od nekdaj polje, čez ktero so se razširjale marsiktere vraže, kakor, postavimo, od podob človeškega obraza, od morja, oblakov, človekov itd. (primeri §. 4.

Ko je bil daljnogled v začetku 17. stoletja (1610) iznajden po več umnih možéh, se je tudi razširjalo po njem znanstvo na livadi narave.

Prvo, čeravno ne prav lepo in dobro podobo lune imamo od Hevelna (1643). Tudi več druzih natoroznancov se je pečalo z luno, kakor Scheiner, Riccioli, Cassini (vsi iz 17. stoletja). — Lahire nam je zapustil nekaj več o luni, pa le v rokopisu, z lunino podobo v prav veliki razmeri (11 čevljev v premerniku), Mayer majhno, pa izvrstno izdelano, tudi znani Schröter neko podobo, al ona le na videz razločna od prejšne (vse njegove dela so izdelane na šipki podlagi).

Leta 1824 je napravil Vilj. Lohrmann prav lepo podobo lune, vendar ne celo (umrl je nagloma 1840); ta podoba je izvrstnejša od vseh, kar jih je na svitlo prišlo do tistega leta. — Skoraj ravno tistega časa sta izdala J. H. Mädler in Vilj. Beer v Berolinu na podlagi 7letnega in natančnega opazovanja izvrstno podobo in popis lune, in to delo je od tistihmal podlaga in temelj vseh poznejih del v ti znanosti.

§. 22. Polna luna nam kaže na prvi pogled svitle in tamne „lise“ (maroge). Še bolj natanko vidimo spremembe različnih barv skoz daljnogled. Po mnenji J. Kepler-ja (1572, umrl 1630) in Hevel-na (1611, umrl 1688) so tamne lise morja, svitli kraji lune pa so: planjave in hribi. Sedanje skušnje pa so pokazale, da to ne veljá v obče.

Ako opazujemo bolj natanko, najdemo, da so tamne maroge, ktere vidimo na luni, navadno v široki planjavi, svitleji kraji pa polni gorá; — vendar, kakor povsod, najdemo tudi tù izjemke. Sploh pa so najsvitleji kraji: strmi preduhi in globine.

§. 23. Na luni nahajamo posebne oblike in podobe hribov, kteri se pa zlo razločijo od naših; najbolj nam bo njih značaj razumljiv, če rečemo, da so hribi v okroglem tečaji vdolbljeni z globokimi kotlinami, in te imenujemo: „žrela“ (Krater); če so obširniše velikosti, jih imenujemo: „kologore“ (Ringgebirge) in „posipne planjave“ (Wallebenen). Al ne, da bi se te oblike luninih hribov mislile vselej tako, kakor na naši zemlji. J. Herschel si misli, kadar o „vulkanih“ govori, te hribe vse drugače, kot jih kaže zemlja, ker celó ni misliti, da bi na luni moglo biti tako oblikanih vulkanov.

Največe tamne maroge nahajamo navadno na južni in sosebno na južno-zahodni strani lune.

Število nasipanih planjav je neizrečeno veliko. Na nekterih straném lune so tako pogostoma, da za nič druzega ni prostora tamkaj. Sploh so kologore povsod taiste visočine; ako ima nasip posamezne vrhune, so ti malokdaj visoki, in pogostoma se zgublja nasip v „stopnine“ (Terassen). V sredi teh gologorá je tako imenovani „sredni hrib“ (Centralberg), večkrat nizek, včasih pa tudi visok in „iglast“ (pikförmig) ali razpet v daljne hribe.

Pri imenu „srednji hrib“ si mislimo vselej sredo in zraven najnižji stan strmih globin. Najviše kologoré od 12.000 do 16.000 čevljev visočine (merjene od tal ali površine lunine) imajo srednji hribi 4000 do 5000 čevljev od tal votlin, ki so v veči višini kot sploh lunina površina. Večkrat pa celó ne najdemo „srednjega hriba“.

Število kologorá je okoli 1000, ako tudi tiste štejemo, ki imajo po 2 milji v premerniku; vendar to število se zgubí gledé obilnosti malih in manjših žrel (gledé premernika), kterih štejemo skoz precej dober daljnogled, 15.000 do 20.000. Vsi so zlo globoki. — Ker so navadno vse žrela zlo strme, in toraj v senci, imajo ti kraji sploh polno globin. Planjave, če se nam

zdijo še tako ravne, imajo več hribov, ktere pa vidimo le skoz daljnoglede.

§. 24. Pa ne le posamesne hribe, temveč tudi veliko pogorje vidimo na luni; postavimo „Apenine“, 90 milj v daljavi, ki so visoke blizo 17.000 čevljev; dalje „Alpe“ (planine), „Kaukaz“, „Altaj“ itd. Te gore pokrivajo v omenjenih oblikah velike okrajne. Prav dobro se more večkrat skozi daljnoglede viditi, da šteje luna veliko več posamesnih hribov, kakor pa zemlja.

Sive, bolj ravne okolice na luni so brez izjemke preprežene z dolgimi in ravnimi višinami. Navadno so nizke, in celó niso viditi ob času polne lune, ker jih zavoljo nižave solnce nič bolj ne osija kot ravnina. Njih visočina je od 50 čevljev do 1000, v daljavi pa so kaj znameniti (60—80 milj). (Dal. prih.)

Nove postave.

O novi štempeljski postavi.

(Konec.)

Pisma in listi štemplja oproščeni so:

a) v vseh okoliščinah:

Prijemi (akcepti), nahrbtja (indorsamenti), poroštva in prejemne potrdila na menjicah, pristojbine prostih ali lestvici I. podvrženih.

Odstopi (cesije) na državnih dolžnih pismih in druzih zadolžnicah, državnim enako držanih.

Kurateljske in pupilarske kazala (tabele) in sirotinske bukvice.

Prejemnice za uredovne odpravke; za povračila plačil, javnim zavodom, občinam ali državi odveč plačanih, in spregledanih ali odpuščenih občinskih dač in kazni; za plačano šolnino (Schulgeld); za poteze (izplačila) iz siromaških preskrbovalnic; za zneske izpod 2 fl.

Pobotnice za manj kot 2 fl.

Pasirji (Passirscheine) na ne več, kakor 8 dni.

Vse pisma v kaznenem postopku in sploh take, ki se v javnih (občnih) zadevah izdajo.

Spričevala siromaštva; potem od izpraševanj na normalnih glavnih in farnih šolah; od krščanskega nauka in od obiskovanja ponavljavnih šol za obrtnijske učence obojega spôla; od verskega nauka za ženine in neveste; od cepljenja kóz in zadnjič od službe in ponašanja (zadržanja), ko se uredovno vpišejo v potne ali služabne bukvice.

b) dokler se ne rabijo za kaj druzega, kakor je tukaj izrečeno:

Nakazi za služabnike in pooblastence.

Prejemnice za nesodne odpovedi.

Vozni (prejemni in prevzemni) listi za osebe, zunaj železnic in parnih ladij.

Listi naročilni, predplačilni, podpisni; potem zdravniški za šolarje zastran izostanka iz šole; potem prebivalni in stanovalni, za dobiti potno izkaznico.

Trgovsko in obrtnijsko dopisovanje.

Računi, računski prigovori (Bemängelung) in računske pojasnila.

Pisma, ki se naredé po zahtevanji gospóske za uredovne (gosposkine) namene; ali za odmero ali odpravo kterega javnega naklada; ali s kterimi se ima previditi roba zavolj colne kontrole, ali po policijskih ali kterih drugih predpisih na potu ali v prevodu (Umsatz).

Spričevala življenske, to je, da kdo še živí, kadar jih je treba za potezo obresti od državnih dolžnih pisem; in spričevala od okoliščin, od kterih zavisi poteza penzije, provizije, miloščine, ali sprejemba v bolnišnico, v porodilnico, v najdenišče, bolehnico ali v ktero drugo napravo za uboge; zadnjič spričevala od premoženja in ponašanja tistih, ki hočejo najdence v rejo vzeti in od zdravja rejnic.

Štempeljske prikráte sploh.

Za vsako prikráto štempeljske pristojbine, ki gré od nakazov, voznih listov in pisem, obrtnijskih bukev, ktere so podvržene štemplju za 5 kr. in kont — plačati je deseterni, od vlog v nesodnih opravilih dvojni, v vseh druzih primerih pa trojni znesek.

Vendar je dotičnim uredom (gosposkam), ki odmerjajo kazen, dopuščeno, za prestopke po postavi od 13. decembra 1862 premenjenih ustanov, ako se dogodijo od 1. januarja do konca marca tega leta, kazen spregledati, in samo enotno pristojbino iztirjati.

O porotah.

Govor dr. Tomana v deželnem zboru.

(Dalje.)

Dalje bi pa prašal, če bi ravno med narodi kaka razprtija bila, ali ne bo ravno to, da sodijo sodniki enega naroda obdolženca drugega naroda, ali ne bo ravno to sodnikom vzrok, tako natanko premišljevati, tako pravično razsoditi, kakor se od vsakega sodnika tirjati more, kakor se more tirjati od sodnika, kteri se svojevoljno, ali pa zavoljo službe spoznava uda drugega naroda, kakor je obdolženec. (Dobro!) Narode ne navdaja sovraštvo, temuč vez bratovske ljubezni; želim, da avstrijanska vlada to spozná in da ovrže, to spoznavši, vse ugovore zoper vpeljavo porot.

Če bi se v kaki deželi, čeravno tega ne pritrdim, take razprtije nahajale, v naši deželi jih ni; naj tudi nekteri, ki se „dobromisleče“ imenujejo, hudobne obrekovanja po svetu trosijo v deželo, ktera jih je rodila, ali pa prijazno sprejela. (Pravo!) Če bi se še o tej reči dvomiti hotlo, sej je osnova porot taka, da more obdolženec se odkrižati več priseženih mož, toraj ravno tistih, o kterih misli, da bodo zavoljo tega vzroka — kar pa ne potrjujem — sovražno razsodili.

Da to reč končam, bi še to rad vedil, ako se hočejo overe porot v raznosti narodov iskati, kako so se zamogle na Dunaji vpeljati, — na Dunaji, kteri je mala podoba avstrijanske države, zbirališče vseh narodov? — In vendar ne bo Dunajčan, ne bo deželni zbor v doljni Avstrii zavoljo narodne različnosti porotnim sodnijam sovražen.

Važno je, kar se ugovarja v političnem obziru. Znalo bi se v državi ob času prekucij in ob velikih državnih vihrah primeriti, da se ne bi smela kazenska pravica iz ljudstva odbranim porotnikom prepustiti, ker bi bila v nevarnosti prava razsoja in varstvo države. Če pa kdo zavoljo državnih vzrokov porotnim sodnijam nasprotuje, da se v državi, v kteri se ravno ustava ustanovlja, takim možem nasprotuje, kteri odkritosrčno uravnavi državne vlade take mnenja razodevajo, ktere, če so tudi naravne in resnične, se vendar ne ujemajo s sedanjimi državnimi vodili, potem, gospodje! se ravno za blagor države, za resnico in pravico potegujem, da se porote vpeljejo. (Pravo!) Sej so porote ravno zato ustanovljene, da se resnica v besedi, v pismu razodeva, pred sodnije pelje, po narodovi volji, ki se po porotnikih naznanuje, spoznavati in ceniti more.

Če se je v kaki državi kako pravilo kot vladno pravilo ustanovilo, čeravno ni večini državljanov po volji, takrat mora saj v državi mogoče biti, da se vladina, ki je morebiti boljši temelj za državo, ustmeno ali po spisih razodeva, ter po porotah narodovo brambo zadobiva. Tukaj posebno se mora spoznati, da je le tisti umen državnik, kdor je v stanu prav spoznati in zapopasti

narodovo voljo; tukaj posebno, če je to kje potrebno, je živa potreba, da se to pravilo v djanju zpelje, ker s tem more narod poti, po kterih je državnik hodil, presojati. Če bi se v kteri avstrijanski deželi kedaj kaj pripetilo, kar bi od politične strani vpeljavo porot overalo, ali če se unkraj jadranskega morja kak tak politiški vzrok nahaja, ne moremo vendar v naši deželi, ker naša dežela le v miru razvitka državnega išče, in ker v naši deželi nevarnih političnih mnenj ni, takih oviravnih vzrokov iskati.

Drugi ugovori zoper porotne sodnije se delajo bolj od strani ljudstva, kakor od vlade. Očitajo se bremena. Ne more se tajiti, da priseženi možje morajo za čas porot opravila svojega stanú nekoliko v nemar puščati in marsikaj žrtovati. Al, gospôda moja, ta ugovor ni dosti veljaven, da bi se porotne sodnije ne vpeljale; ker po tem takem bi se morala tudi zavreči ustavna vlada, zavolj tega, ker ona povsod moči državljanov in ljudstva upotreblja.

Ker se ne morejo tajiti bremena, ktere porote nakladajo ljudstvu, se mora pa v napravi porot modro skrbeti, da niso preobširne, da so porotnikom le začasna lahka butara, kar je pri mestjanih lahko; pri tistih pa, kteri se iz kmetov pokličejo, naj se ta reč tako uravná, da se vrstijo in le za $^1/_4$ leta službo prevzamejo.

Če se zoper porote iz tega uzroka odločimo, bomo sami sebi slabo spričevalo dali; pokazali bomo, da smo za svobodo neobčutljivi; tak pa naš narod ni. Zatoraj taki ugovori sploh in posebno v naši deželi veljave imeti ne morejo.

Dalje pravijo, da večkrat porote krivično sodijo, da namreč politične in tiskarne hudodelstva in pregreške sploh premehko, proste hudodelstva pa preostro razsojujejo. Gospodje, če se kje to, brez dokazov, očita, tako le rečem, da sodnije po svojih sodnikih tudi večkrat krivo sodijo, da namreč v političnih in tiskarnih pregreških preostro, v prostih hudodelstvih pa premehko sodijo. Če mi kdo našteje, kolikokrat so porote krivo sodile, mu jaz nasproti naštejem množico po zbornih sodnijah in sploh po državnih sodnijah presojevanih hudodelstev.

Pravijo, da se po neodvisnem in neodstavnem sodništvu v kazenskem pravu vse doseže. Tudi jaz pravim, da, dokler so v državi neodvisni, nepodkupljivi sodniki, v taki državi svoboda še ni pokopana; al ravno zavoljo tega, ker pri nas sodnik ni neodvisen in ni neodstavljiv, ravno zato terjam porote, ker nobeden ni tako prost, kakor tisti, kdor ni odvisen od države in od nje plače ne prejema. (Pravo! dobro!)

V tem imajo porotne sodnije predstvo pred državnimi sodnijami, da pri porotah mora sodnik dogodbe prav na drobno in natanko preiskavati in v vprašanjih tako sostaviti, da so prav jasne vsakemu priseženemu možu, in je djanje, ktero se kazni vredno spoznava, od vseh strani določeno, ker pri porotah ravno za to gré, da morejo morebiti tudi manj previdni porotniki to in uno stvar razsoditi. Sodnik pa, če sam sodi, se ne vrine tako globoko pri prvi preiskavi, tudi pri poglavitni obravnavi ne, ker misli, da si posamezne reči lahko sam dostavlja.

To je znamenito predstvo porot pred sedanjimi sodnijami.

Ker sem navadne ugovore zoper porote, kolikor je bilo mogoče, pretresel in po svoji misli tudi zavrnil, naj še nektere predstva porot naštejem. Narodovo čutje za pravico se po porotah utrjuje, občna nravna (moralnost) se povzdiguje, vez med narodom in med državo utrjuje, — pravica in resnica se lože zve, ker različni možje v porotah sedé, porote pa so tudi bramba druzih svobodnih naredb ustavne vlade.

Pravoslovci in državniki naj se pričkajo, ali so porote naprava sodniška ali pa politična; moja misel je pa taka, da je pravo v zvezi obojega: porote so naprava politično-pravna; one so imenitna pravna naprava; one so v državi zavetje pravici, resnici in svobodi.

Če pa pri vsem tem nisem svetoval vpeljave porot za vse kazni vredne djanja, sem to le zato storil, ker želim le kazensko pravico ohraniti, potem, da ne bi državljani zavoljo prevelikih stroškov zoper porote bili, in tudi zato, da ne bi mali prestopki nespodobno četrtletne sostave sodnije čakati morali, ker pri večih hudodelstvih prva preiskava več časa trpi, tako, da četrtletna sodnija v pravem času o njih sodi. Končaje svoje dokazovanje se le nekega angležkega državnika še spominjam, ki je rekel:

„Dajte mi svobodo tiska in vzemite mi vse druge prostosti, pa vse si bom zopet prisvojil.“ Jaz pa rečem: „Tiskarna svoboda brez porot se lahko zatare in je brez moči!“ Ako hočemo svobodo, ako hočemo ustavo varovati, moramo meč in ščit, moramo svobodo tiska in porotne sodnije dobiti. (Pravo! pravo!)“ —

Ker so porotne sodbe zeló važna stvar, bojo prihodnje „Novice“ še prinesle važniše reči iz drugih govorov o tej zadevi, ker je gotovo vsakemu omikanemu človeku zanimivo slišati vzroke za in zoper porote.

Nove dela jugoslavenske.

* *Najnovejši cesto- in poštovid trojedine kraljevine Dalmacije, Hrvaške in Slavonije. Fr. Krušića, c. k. poreznika v miru in zemljomera županije zagrebške.*

Gospod izdajatelj oklicuje svoje dela tako-le: „Po blagovoljnosti in velikodušju Nj. preuzvišenosti gospoda biškupa J. J. Strossmajer-ja bilo mi je mogoče, da morem podati štovanemu občinstvu cesto- in poštovid trojedine kraljevine Dalmacije, Hrvaške in Slavonije, kterega sem tudi Njegovi prevzvišenosti posvetil. Ker je ta cesto- in poštovid pri nas prvo pojavljenje na polji struke umetnosti in znanosti, se morem tudi zavolj tega od vseh strani dobrega vspeha nadjati. Celi zemljovid, iz slavne kamnotiskarnice g. Drag. Albrechta, obstalo bo iz devet pojedinih listov. Trije listi so že izšli ter so za razpošiljatev pripravljeni; od sledečih bo pa vsaki mesec po en list izhajal, ter se predbrojnikom brez poštnih stroškov pošiljal. Vsaki list je 27″ širok, 19″ pa visok. Predplačo sem kolikor mogoče nizko postavil. Za barvani iztis celega dela, to je, za vseh devet listov iznaša 7 gold. 20 kr. nov. dn., tako, da vsaki poedini list veljá le 80 kr., kteri denar se pri prijemu vsakega poedinega lista plačuje. Shodnost in potreba tega zgolj iz domoljubja, velikim trudom in žrtovanjem dovršenega poduzetja navdaja me z dobrim upom, da bo to moje delo tudi med našimi brati Slovenci po mnogobrojnih naročnikih zdatno podporo našlo, posebno ker sem si svest, da sem si prizadeval naročnike kolikor mogoče zadovoljiti.“

Predplačo prijema gori omenjeni g. izdajatel sam.

* *Národne noše kranjske.* — Ker so pošle z veliko pohvalo nekdaj sprejete podobe, ktere nam pred očí stavijo noše kranjske, jih je dal gosp. Blaznik, da bi vstregel mnogim željam, iznova natisniti in pobarvati (kolorirati) tako, kakor se nam vsaki del obleke pri možkih in ženskih kaže v življenji. Dvanajst prav ličnih podob je, ki nam kažejo 1) národno nošo nekdanjo Trnovčanov, 2) sedanjo nošo Krakovčanov, 3) Šiškarjev, 4) druge okolice ljubljanske, 5) okolice smeledniške, 6) škofje Loke, 7) bohinske, 8) okolice Polhovega Gradca, okoli Prema, 10) Vipavcov, 11) iz Poljan na Dolenskem, 12) okoli

Osilnice v Kočevji. Cena vsem skupaj je 3 gold., vsaka posamno pa veljá 30 krajc, nov. dn. Dobivajo se v tiskarnici Blaznikovi. Kdor si želí okinčati sobo z narodnimi podobami, ktere bo tudi tujec rad ogledaval, naj si jih kupi.

* Gr. Krekova nova pesem: Na sv. večer o polnoči.

„Novice“ so prijazno pozdravile že Krekove prve pesmi; nas je pričujoča zato še bolj razveselila, ker se jasno vidi, da naš vrli pesnik si jako prizadeva, da bi zadostil tudi takratni kritiki, ktera je terjala, naj se odpové zgolj subjektivnosti ter poprime se objektivnih národnih predmetov. Pesnik je svojo nalogo tukaj lepo rešil; čitatelj čuti, kar je Janko čutil; bolí ga rana, ki je Minko sklela. Vendar ne le popisi in čuti, tudi prosto mišljenje o večnih resnicah nahajamo v gladkem jeziku; naj pristavimo, kako je pesnik nemirni čas popisal:

Dan za dnevom urno v večnost mine,
Dalje časa se kolo vrtí;
Še pred nami je in zopet zgine,
Le spomin za sabo še pustí.
Vsako bitje mu je zmir pokorno,
Preobrazi s svojo ga močjo;
Vse stvarí spreminja neumorno
Kolikor jih vidi tù okó.
Tudi človek se mu ne ustavi,
On je cele zemlje gospodar;
Tukaj bridko reže, ondi zdravi,
Moč tù daja, tam pogin spet v dar.
Temu vzame blagi dar, življenje,
Da ga druzemu spet podelí;
Tu poklanja žalost, tam trpljenje,
Spet drugod veselja se znebí.

Veselí nas toraj ta nova epička pesmica; veseli nas pa tudi novica, da domoljubi tako radi segajo po nji. Mogla se je posebej še v drugem natisu spet natisniti, kakor „Glasnik“ naznanja; saj je to edina želja, pa tudi edina hvala vsakega domorodca, ako vidi, da mu narod prizna njegovo delovanje, da ga rabi ter ga obrača v svoj prid. Omika, vsestranska izobraženost in sreča naroda stojí na zastavi takih mož. Gr.

* Moja **„МАЛА СРПСКА ГРАМАТИКА“ штампа се на ново прерађена под именом**

ОБЛИЦИ СРПСКОГА ЈЕЗИКА

и биће готова до мјесеца маја. Цијена јој је 6 гр. или 60 новч. Ко је рад имати, нека ми пошље новце о свом трошку најдаље до 10. маја, а ја ћу свакоме послату књигу о свом трошку. Послија реченога дана цијена ће се повисити најмање за 2 гр. или 20 новч. На осам ексемплара дајем 1 а на дванаест 2 на поклон.

У Биограду 18. марта 1863.

Б. ДАНИЧИЧ.

Dopisi.

Iz Maribora 12. apr. Le ob kratkem naznanjamo, da je odbor tukajšne čitavnice sklenil 12. julija letošnjega leta napraviti veliko „besedo“ sv. Cirila in Metodu na čast. Več o tem bojo „Novice“ že pozneje zvedile.

Iz Celja. ⸸ — *(Oznanilo in povabilo. Zahvalnica.)* V nedeljo 26. aprila bomo imeli zopet „besedo“ v čitavnici naši. — Oznanile so „Novice“ že v svojem 13. listu od 1. aprila t. l., da se tudi v savinski dolini „zahvalnica“ podpisuje, ki jo bomo poslali slavnemu zagovorniku naših svetih narodnih pravic prečastitemu gospodu M. Hermanu, poslancu v deželnem zboru v Gradcu. Podpisalo je zahvalnico blizo 400 savinskih rodoljubov. Nabrali bi bili lahko še gotovo štirikrat toliko podpisov, ako bi nas ne bil čas priganjal, s podpisi hiteti, in ne misel tirala, da hitro storjeno je dvakrat storjeno. Podpisali so v tem kratkem času večidel le taki možje, kterim je govor sl. gosp. poslanca popolnoma znan. Poslali smo jo še le te dni in glasí se od besede do besede tako-le:

„Visokospoštovani, prečastiti gospod! — Sprejmite, prečastiti gospod! v sledečih, iz iskrenih src izvirajočih in z domoljubnim duhom navdanih besedah znamenje spoštovanja in češčenja tukaj podpisanih savinskih Slovencov, — sprejmite jih v spričbo zaslug Svojih in v dokaz neminljive hvaležnosti in priznave naše! — Kaj častí moža bolj, kaj bolj spričuje njegovo vrednost, naznanja očitnejše njegovo slavo, — ko čislanje in spoštovanje njegovih sosedov, ko zaupanje in ljubezen sodeželanov? Vi preblagi gospod! ste si v častitljivem poklicu Svojem kot poslanec štajarskega deželnega zbora naše zaupanje in češčenje, kakor tudi zahvalo našo in vseh sorodnikov naših popolnoma pridobili — pa tudi zaslužili; — spričavajo to zapisniki od 26. seje štajarskega deželnega zbora, v kteri ste Vi, slavni gospod! dne 14. marca tako čvrsto, tako živo in navdušeno za naše pravice, za naš blagor Svoj glas povzdignili, v kteri ste se tako hrabro in srčno za obveljavo ravnopravnosti našega slovenskega naroda potegovali. Vi, prečastiti gospod! dasiravno Nemec po rodu, ste natanko spoznali in odkrili skeleče rane naše, ste razodeli zavere našega blagostanja in zadržka našega duševnega napredovanja. Edini izmed 63 poslancov ste z iskreno besedo in prepričavnimi dokazi zagovarjali opravičene in postavne terjatve slovenskega naroda in branili pravice njegove, — spoznavši, da blagor premile naše domovine je le mogoč po bratinskem druženji vseh njenih deželanov, — in sprevidivši, da še le potem bo kraljevala med narodi bratinska ljubezen in sprava, ko narod ne bo naroda, jezik ne jezika tlačil. — Častiti gospod! bodite prepričani, da možka beseda Vaša, čeravno ni zamogla prešiniti duha mnogih nasprotnikov, vendar ni bila glas vpijočega v puščavi; — zdramila je in še bo več zaspanih in še ne popolnoma zgubljenih domačinov, — Vam pa je pridobila srca naše in vtrdila spomin Vaš v narodu slovenskem, kteri bo nevenljiv živel tudi najpoznejšim vnukom našim! — Ostanite naš zagovornik tudi v prihodnjih duševnih borbah našega naroda, in ne omagajte, čeravno nam sèm ter tjè še temnijo sive megle svitlo solnce; lepa zora je napočila, — v znamenje naj nam bo boljih časov, porok veselejše prihodnosti — zagotovilo zmage!“

Od Voglajne 12. aprila. — Niso nam se še rane zacelile, ki nam jih je vsekala nemila smrt pograbivši nam nepozabljivega kneza in škofa Slomšek-a, že sopet po slovenskem Štajerju nov glas se razlega. 10. aprila so umrli prečastiti gospod Mihael Stojan, farmešter in dekan brašlovski po kratki bolezni. Rajnki so bili eden najsrčniših prijatlov rajnega škofa Slomšeka, in eden iz tištih časov, v kterih smo domoljube še na prstih lahko prešteli. Ponižen in pohleven mož so bili nevtrudljiv delavec v vinogradu Gospodovem pa tudi izvrsten slovensk pisatelj. Toliko Vam danes pišem o možu, po kterem žaluje cerkva in slovenstvo. Obširen životopis bodo nam gotovo prinesle „Drobtinice“, kterim so rajnki nekdaj tudi urednik bili. Rojeni so bili v Teharjah blizo Celja 1. septembra 1804. Naj počivajo v miru!

Davorin Terstenjak.

V Gorici 12. aprila. V nedeljo 19. t. m. ob 8. uri zvečer bo v naši čitavnici „beseda“, h kteri so vsi družniki povabljeni. Odbor.

Iz Jelšan 2. aprila. ⸸ — Da iz lastne skušnje potrdim dopis iz Aleksandrije v 12. listu „Novic“,

Vam povem to-le: Bil sem nedavnej na Laškem; prigodilo se je, da se ravno v tisti kraj, kjer sem tisti dan jaz ostal, se pripeljejo trije gospodje iz papeževih dežel na avstrijansko stran; eden izmed teh ptujcov v laškem jeziku malo izurjen, delal se je Angleža, tudi obleka je bila nekako angležke robe; al znan mi je bil njegov obraz, zato ga nagovorim v nemškem jeziku, pa namrdne se mi poštalenec, češ, da „nix tajč“ ne zná. Al kakor Peter, ki je Kristusa trikrat zatajil, naposled se je pa vendar ovadil, tako se je zgodilo tudi temu „Angležu“, ko ni mogel več tajiti, da je — Nemec iz Avstrije. Lahi pa so godrnjali, rekši: „ecco, che essenpio! il Tedesco vol esser Inglise, o! o!“ To je živa nova priča, da nemškutarji se samo v domačih krajih s svojim jezikom tako repenčijo, v ptujih pa se ga sramujejo! In ravno zato je smešna tista sila, s ktero se vsak drug jezik hoče pri nas vtopiti v nemškega. Čmu to? Vsak jezik naj vživa svoje pravice in svojo čast! Časi so pretekli, da bi po enem jeziku se sukal vès svet. Tudi naš častitljivi jezik slovenski je zadobil svojo pravico.

Iz Loža na Notranjskem 5. apr. Včeraj (véliko saboto) zvečer je zadela Bločice v fari grahovski velika nesreča; pogorelo je 16 hiš z mnogimi drugimi poslopji; samo 6 hiš je ostalo in pa cerkev. Ker so ljudje bili ravno pri duhovnem opravilu v Grahovem in jih tedaj ni bilo domá, jim je zgorelo tudi nekaj denarja, veliko žita, sená, slame, orodja, pa še tudi živine. Revščina je grozna, ker so siromaki po zadnjem požaru pred osmemi leti komaj svoje pogorele poslopje pokrili. Kaj bodo sejali in v zemljo djali, s čim si oblačila kupili, kako si stanovanja in poslopja naredili? Bog naj se jih usmili in dobre srca naših bližnjih in daljnih nagne, da revežem hitro, hitro pomagajo! Prosim tedaj v imenu nesrečnih Bločičanov hitre pomoči; pomagajte z živežem, s semenom, da ga bojo v zemljo djali, s krompirjem, z obleko, in kar kdo dati more; saj Vam mili Bog bo obilno povrnil! „Novice“ recite dobrotnikom, naj pošljejo, kar jih je njih dobra volja darovati, naravnost v farovž v Grahovo na Notranjsko, da reveži hitro dobijo, kar jim kdo nameni. Dvakrat dá, kdor hitro dá! Dragotin.

Iz Novomesta. L. — Tudi tukaj so se začeli z rejo murb pridno pečati. Letošnjo spomlad so si zasadili več tisoč murb, ktere jim bodo, ako Bog dá, veliko lepih dnarcev prihodnji čas donašale. Nekdaj se je malokje vidilo kako murbino drevo, pa še tisto je bilo zapuščeno, da se je posušilo, zdaj pa so krog in krog mesta murbe zasajene. K temu je dosti vreme pripomoglo, da se je lahko celo zimo pripravljalo. Res lep početek! Da bi se te obrtnije kmetje sploh poprijeli! Kjer jim zemlja pusta in prazna leží in ničesa drugega, kakor stroške naklada, naj bi murb zasadili. Ne bi bilo treba ljudem potem v toliki revščini živeti, kakor zdaj. Laška dežela nam je tega živa priča, ki je po svili (židi) obogatela. Dolenski kmet se večidel na vinorejo opira; al če ta ne storí, mu trda pôje. Od poljskih pridelkov ne more ničesa prodati; če vino ne obrodí, s čim pač more davke plačevati? S svilorejo bi si pa dosti dosti pripomogel. Delavne „Novice“ so že dosti o tem govorile, pa še se niso vsi kmetje predramili iz nemarnega spanja. — Kakor je v povzdigo materijalnega prida treba nam sviloreje, tako nam je v povzdigo duševnega národnega življenja treba čitavnice, kakor jih imajo po drugih mestih, zakaj čitavnice so drevo, pod kterem se oživlja z domačo hrano domač človek. Zato naj bi se zbrali veljavni možje, ki bi to društvo ustanovili. Kakor vsaka reč je tudi ta iz začetka težavna; al to naj nikogar ne straši; saj skušnja učí, da čitavnice povsod veselo napredujejo in si pridobivajo prijatlov celó od tiste strani, ki jih je izprva pisano gledala. Bog daj srečo!

Iz Lašč na Dolenskem 10. apr. —rs— Poslednje vrstice dopisa iz Lašč v 27. listu „Naprej“ so saj mene in moje prijatle nekako zgrabile, čeravno ne tajim, da v obče niso napak udarile. Dopisnik pravi, da 30. dan tega mesca, to je, v četrtek po sv. Jurji, bode v Kočevji na mesto g. Pinderja volitev deželnega poslanca; volili bojo možje iz Kočevja, Ribnice in Lašč; v pristavku pa nas dobro podaja tako-le: „Kakor so okolnosti, vzlasti v preljubeznjivih Laščah, gotovo bode sopet izvoljen tak mož, ki bode trobil v kočevski rog, kakor pošta, ki hodi skozi Lašče.“ Dragi gospod Laščan M. O! trobili bomo (saj kar nas je previdnih in samostojnih volivcov, ne pa šláp, ki se ne sučejo kakor petelin na strehi po vetru) trobili bomo pri tej volitvi ravno v kočevski rog; al ravno s tem se bomo izedinili v tisti lepi glas, ki ga je „Naprej“ prinesel v svojem poslednjem listu, ko nam je priporočal, naj volimo kočevskega adjunkta g. Luka Svetca. Slišali smo namreč, da Kočevarji hočejo voliti tega gospoda, kteri nam je že po lanskem priporočilu „Novic“ dobro znan kot možák, ki ima glavo in srce na pravem mestu, se nikomur ne uklanja kakor le pravici in resnici, in mu je Bog tudi besedo dal, da ne bode mutast čepil v deželnem zboru. Mi Laščanje smo sicer dobri kristjani in sveta nam je Božja beseda, al v deželnem zboru nismo zadovoljni samo s tem, da se vêde kdo tako, da njegov govor je le „ja“ (da) ali „nein“ (ne). Mi se držimo „Novičnega“ priporočila in smo veseli, da tudi „Naprej“ tako gorko priporoča g. Svetca. In ker ga, kakor slišimo, tudi Kočevarji hočejo voliti, kaj ne, da bo tako prav, ako bo izvoljen tak mož, za kterega trobi kočevski rog?“ Menda bojo naši sosedje Ribenčanje tudi z nami teh misli. Sicer pa ima „Naprej“ tudi v tem prav, da deželni zbor kranjski ne obravnava zadev posamesnih kotov kranjskih, ampak da gré tù za zadeve cele dežele, in da kdor je dober zastopnik cele dežele, je dober zastopnik vsacega posamnega kraja. Le to bi še svojim sosedom volivcom radi na srce položili, da naj vsak gré tudi volit, kadar pride dan volitve; kaj pomaga, če pravi kdo: „jaz ne dam nobenemu drugemu svojega glasú“, če pa ga k volitvi — ni! Nekdaj so takim volivcom rekli „figa mož“; dandanašnji pa potrebujemo volivcov, kterim se pravi „mož beseda“.

Iz Kranja. * V sredo po véliki noči smo imeli v čitavnici naši „besedo“, ktere smo bili prav veseli; pevcom našim, ki so lepo peli 5 pesem, so pomagali tudi vrli pevci ljubljanski s krasnimi 4 pesmami, naše dve domorodkinji pa ste pripomogle z deklamacijami. Bila je nova dvorana vsa polna in „židana volja“ je kraljevala med vso domoljubno množico.

Iz Studenca (Iga) nad Ljubljano. J. V. — Žalosten je bil za našo vas véliki četrtek. Zjutraj med sv. mašo se je neka 28letna ženska pod hišno streho obesla. Šli so vsi drugi k maši. Ta pa je kuhala obed, tudi živino še krmila, potem pa je se obesla. Dobili so jo kmali in sicer še gorko, al kaj pomaga, duše ni bilo več v njej. Bila je čedna pa poštena ženska; da bi bila „iz ljubezni“ znorela in se končala, nobeden pri nas ne vé; to pa je gotovo, da je že pred nekimi leti ravno to bolezen imela kakor zdaj, da je bila brezpametna, vendar je bila zadnje dni že veliko bolja. — V torek po véliki noči pa je nek neroden ljubljansk kočjaž dva otroka povozil; enega je konj na glavo udaril, drugemu pa je šlo kolo čez noge. Mislil je menda norec, da po vaséh se sme voziti tudi po ljudéh. — Zlo nas je razveselila novica, da bomo smeli kancelijam slovensko dopisovati, kar je več naših vasí želelo.

Iz Ljubljane. Odbor c. kr. kmetijske družbe je imel v nedeljo sejo; prišli so z gosp. predsednikom vsi odborniki (gospodje Pregl, Malič, Schmidt, dr. Orel, Seunig, razun gosp. Ambroža), ter so na vlogo, ki jo je kmali po deželnem zboru družbeni tajnik dr. Bleiweis izročil kmetijskemu odboru, enoglasno sklenili, da šola kmetijska v Ljubljani, po dobro izučenih in v vojake ne vzetih kmetijskih mladenčih deželi toliko koristna, naj ostane, ker ima po sl. deželnem zboru za dve leti podporo bolj revnim fantom. Dr. Bleiweis je v svoji vlogi se odpovedal vodstvu in učilstvu kmetijške šole, za ktero ni bila v deželnem zboru stanovitna podpora ubogim učencom izgovorjena in je tedaj šola v takih okoljščinah le od danes do jutri; al gospodje odborniki niso nikakor dopustiti hotli, da bi šola nehala in so dr. Bleiweisa prosili, naj, dobro vajen hudobnih jezikov, žrtuje svojo skrb še vprihodnje tej šoli kakor dozdaj, kar je po dolgem razgovoru obljubil. In tako je bilo sklenjeno, ker je sl. deželni zbor za leti 1863 in 1864 podelil tej šoli podporo, brž razpisati nov začetek šole, kakor se bere v „Oglasniku“ današnjem, pa je odbor sprejel tudi ponudbo, da bo dr. Bleiweis sostavil statističen načrt kovaške, živinozdravniške in kmetijske šole z imeni in dokazi, da bo svet v nemškem in slovenskem jeziku vidil, kaj je resnica, kaj je laž. — Dalje je bilo sklenjeno, naj odbor vnovič ponovi svoje povabilo do velicih kmetijskih gospodarjev, kterih se vkljub povabila februarskega še dosihmal nobeden ni oglasil, da se po željah c. kr. ministerstva in c. kr. deželne vlade udeleži kmetijske razstave v Hamburgu. Kmetijska družba ni poklicana se udeleževati razstav, ker nima posestva in ne dela kmetijskih mašin. Ker razun gospoda predsednika Terpinca skor nobeden gospodar ni ne v dunajsko, ne v angležko, ne v francozko razstavo poslal kaj, je bila družba čez svoj poklic prisiljena nakupovati po deželi kmetijskih pridelkov in jih pošiljati v razstavo z velicimi stroški. Al njena dnarna moč nezmore tacih velicih stroškov, zatoraj se nadja, da veliki posestniki bojo v čast deželi vprihodnje to storili, kar je dosihmal družba nadomestovala, in se posestnikom druzih dežel enačili v razstavah.

— Ravno slišimo, da je c. kr. ministerstvo po soglasnem mnenji c. k. deželne vlade in deželnega zbora dovolilo, da v Ljubljani in po vsi deželi krajnski se ne bo več tarifa za kruh delala pekom, delali si jo bojo sami. Radovedni smo, ali bota „žemlja“ in „rog“ vprihodnje več tehtala ali manj. — Zavoljo mesá se bo še le v prihodnjem deželnem zboru ta reč prevdarila.

— Za svetovavca c. k. deželne sodnije v Ljubljani je izvoljen gosp. Fr. Krommer, dosihmal svetovavec c. k. okrožne sodnije v Celji.

— Kar že dolgo ni bilo v Ljubljani, bo vendar spet ta mesec, namreč razstava, po kteri se bo na ogled dalo 44 iz Dunaja pripeljanih lepih slik (ali malanih podob), med kterimi je nekoliko takih, ki so iz jutrovih dežel in segajo v zgodovino sv. pisma; izdelal jih je slaven slikar v Karlsruhe. Razstava bo v reduti od 19. do 26. tega mesca, vsaki dan od zjutraj devetih do sedmih zvečer. Vstopnina v razstavo je celó nizka; v delavnicih plačaš le 20 kr. nov dn., pa ogleduješ kakor dolgo ti je drago, — v nedeljo pa celó le **10 kr.** Kdor plača 1 gold., hodi celi čas, kadar hoče, za ta dnar v razstavo. Vstopnice se dobivajo v reduti pri vhodu, pa tudi v štacuni Karingerjevi, Lerherjevi in Kleinmajerjevi. — Tako naznanja ljubljanski odbor poddružnice umetniške ter se nadja, da bo dokaj gledavcov.

— V poslednjih sejah čitavničnega odbora je bilo med drugimi rečmi sklenjeno, da se usliši peticija, podana odboru iz nježnih rok, ktera želí, naj po izgledu „kazininem“ bode h koncu letošnjih zimskih veselic v čitavnici še ena s plesom. Prihodnjo nedeljo bo tedaj za slovó še en ples, ki se začne ob 8. uri zvečer. To se daje tukajšnim in unanjim udom čitavnice naznanje. Dalje je bilo sklenjeno spolniti sklep poslednjega občnega zbora, da se izdá 150 obligacij brez obresti po 10 gold., kterih se bo vsako leto v občnem zboru najmanj 10 po srečkanju poplačalo. Za navadne stroške je čitavnica čez in čez dosti premožna; al treba je za dostojno opravo nove dvorane mnogo rečí, ki prizadenejo nenavadnih stroškov. Ni dvoma, da se bo teh 150 obligacij brž spečalo.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Nekoliko v poslednjih deželnih zborih sklenjenih postav je že po Njih Vel. cesarju potrjenih. — Kdaj se začne zopet državni zbor na Dunaji, vsak praša, pa še nobeden ne vé, in celó tisti časniki ne, kteri svoje novice dobivajo od vlade. — Na Ogerskem je namesti grofa Apponyi-a, ki je odstopil, za višega deželnega sodnika izvoljen grof Andrássy. Koliko se bo drugače vêdel kakor njegov prednik, bo prihodnost učila. — Iz Zagreba se sliši, da v kratkem pride škof Strossmajer s poslanci vseh hrvaških županij na Dunaj Njih Veličanstvo prosit, da se kmali kmali skliče deželni zbor zagrebški. — Deželni zbor v Pragi, edini, ki je podaljšan bil, se je začel po veliki noči. — Pražki korar Stulc, vrednik „Pozora“, obsojen zavoljo nekterih sostavkov v svojem časniku, je véliki pondeljek popoldne šel v ječo v hiši pri sv. Jurji. — Goveja kuga še ni jenjala ne na Ogerskem, ne na Marskem, ne v Galicii; na Ogerskem je dosihmal poginilo 38.952 goved. — V Galicii, zlasti v Lvovu in Krakovi, so poslednji čas zaprli več oséb, ki so vladi sumljivi, da pomagajo puntu poljskemu; vladni časnik „Gen. Korr.“ pravi, da avstrijanska vlada noče kriva biti na nobeno stran; ker ni zoper Poljake, tudi ne sme biti zoper Rusa. Poljski punt se čedalje bolj razširja, in to je prisilo vlado francozko, angležko in avstrijansko, da so, kar se je že davnej govorilo, te dni poslale zlo soglasne pisma ruskemu caru v Petrograd, naj potolaži nezadovoljnost Poljakov. Preden pa so te pisma došle v Petrograd, je car ruski že oklical pomilostenje vsem Poljakom in Rusom, ki so deležniki punta, pa se spokorijo do 1. maja, in obéta potrebam časa in deželi primerne prenaredbe vladne. Ko je od ene strani zdaj vse radovedno, kaj bo ruska vlada odgovorila pismom gori omenjenih vlad, je od druge strani osupnila novica svet, da ruska vlada je sklicala veliko vojakov, ki so na odpustu (urlaubu) bili, in celo svojo armado pripravlja za vojsko. Tej novici, ktera svet zlo vznemirja, je pa pritisnila včeraj še druga, pa ne dosti verjetna, da je cesar Napoleon kralja Viktora Emanvela vprašati dal, ali ne bi mu posodil 60.000 vojakov italijanske armade? Minister sardinski mu je odgovoril, dá. Čeravno ta novica ni gotova, je vendar to gotovo, da skrivnostni cesar Napoleon nekaj kuha; kaj bo izkuhal, sam on vé; gotovo je, da ne gré samo za poljsko stvar, ne pri pripravljanju ruskem ne francozkem za vojsko.

Kursi na Dunaji 14. aprila.

5 % metaliki 76 fl. 30 kr.	Ažijo srebra 10 fl. 50 kr.
Narodno posojilo 81 fl. 50 kr.	Cekini 5 fl. 32 kr.

Odgovorni vrednik: **Dr. Janez Bleiweis.** — Natiskar in založnik: **Jožef Blaznik** v Ljubljani.